ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 1.7.2025
COM(2025) 352 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ετήσια έκθεση 2024: Δέκατη ένατη ετήσια έκθεση σχετικά με την υλοποίηση της ενωσιακής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ετήσια έκθεση 2024: Δέκατη ένατη ετήσια έκθεση σχετικά με την υλοποίηση της ενωσιακής βοήθειας δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου[1] (στο εξής: κανονισμός για τη βοήθεια) αποτελεί τη βάση για την παροχή βοήθειας προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα και απαιτεί την υποβολή ετήσιας έκθεσης προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Ο στόχος του προγράμματος βοήθειας για την τουρκοκυπριακή κοινότητα είναι η διευκόλυνση της επανένωσης της Κύπρου μέσω της προαγωγής της οικονομικής ανάπτυξης της εν λόγω κοινότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ενοποίηση του νησιού, στη βελτίωση των επαφών και στην οικοδόμηση γεφυρών τόσο μεταξύ των δύο κοινοτήτων όσο και με την ΕΕ, καθώς και στην προετοιμασία για την εφαρμογή του ενωσιακού κεκτημένου, μετά την επίλυση του Κυπριακού.

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Από το 2006 έως το τέλος του 2024 είχε προγραμματιστεί ποσό ύψους 726 949 162,93 EUR για την υλοποίηση δράσεων βάσει του κανονισμού για τη βοήθεια. Το ποσό που δεσμεύτηκε τον Σεπτέμβριο του 2024 για το ετήσιο πρόγραμμα δράσης του 2024 ήταν 39 471 756,30 EUR[2]. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027, με συνολικό προϋπολογισμό 240 εκατ. EUR, έχει προσφέρει πολυετή προοπτική στο πρόγραμμα και προβλέπει σταθερή, ετήσια χρηματοδότηση. Ωστόσο, το πρόγραμμα βοήθειας έχει εξαιρετικό και μεταβατικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην προετοιμασία και τη διευκόλυνση, κατά περίπτωση, της πλήρους εφαρμογής του κεκτημένου στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας στις οποίες η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί πραγματικό έλεγχο μετά την επίλυση του Κυπριακού.

Τόσο ο κανονισμός για τη βοήθεια όσο και ο κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2020/2093 του Συμβουλίου για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου[3] προβλέπουν αναθεώρηση σε περίπτωση επανένωσης.

3. ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Το πρόγραμμα υλοποιείται στις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί πραγματικό έλεγχο (στο εξής:

---

1 Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 389/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2006, για τη σύσταση μέσου χρηματοδοτικής στήριξης για την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας και για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2667/2000 σχετικά με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Ανασυγκρότησης (ΕΕ L 65 της 7.3.2006, σ. 5).

2 Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 3ης Σεπτεμβρίου 2024, σχετικά με την έγκριση προγράμματος δράσης για την τουρκοκυπριακή κοινότητα για το έτος 2024 [C(2024) 6106] Απόφαση για το πρόγραμμα βοήθειας του 2024 — Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

3 Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2020/2093 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2020, για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για τα έτη 2021 έως 2027 (ΕΕ L 433I της 22.12.2020, σ. 11).

περιοχές που δεν τελούν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης), και όπου η εφαρμογή του κεκτημένου έχει ανασταλεί προσωρινά κατ' εφαρμογή του πρωτοκόλλου 10 της πράξης προσχώρησης. Η βοήθεια υλοποιείται με καθεστώς άμεσης και έμμεσης διαχείρισης.

Η Επιτροπή λειτουργεί σε ενιαίο πολιτικό, νομικό και διπλωματικό πλαίσιο. Η παροχή βοήθειας δυνάμει του κανονισμού για τη βοήθεια δεν συνεπάγεται αναγνώριση άλλης αρχής στις περιοχές πλην της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Για να μπορέσει η Επιτροπή να υλοποιήσει το πρόγραμμα με βάση τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, απαιτούνται ορισμένες ad hoc ρυθμίσεις. Τα μέτρα που θεσπίζονται περιλαμβάνουν εντατική παρακολούθηση των συμβάσεων και παροχή υποστήριξης προς τους δικαιούχους, αναθεωρημένους όρους πληρωμής και προσεκτική προσέγγιση όσον αφορά τη χρήση τραπεζικών εγγυήσεων. Η βοήθεια περιλαμβάνει στήριξη με τη μορφή σημαντικού ποσού επιχορηγήσεων, για την οποία απαιτείται διαχείριση με εντατική χρήση πόρων.

Ενόψει της επανένωσης, μετά την άρση της αναστολής για την εφαρμογή του κεκτημένου σύμφωνα με το πρωτόκολλο 10, μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση, και για να διευκολυνθεί η υλοποίηση των έργων που χρηματοδοτούνται μέσω του προγράμματος βοήθειας, η τουρκοκυπριακή κοινότητα πρέπει να ευθυγραμμιστεί σταδιακά με το κεκτημένο.

Η Επιτροπή υλοποιεί τα έργα που επιλέγονται μέσω του Γραφείου Υποστήριξης του Προγράμματος της ΕΕ στις περιοχές που δεν τελούν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης στη Λευκωσία. Η αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο διοργανώνει επίσης συναντήσεις, σεμινάρια και συνεντεύξεις Τύπου και επικοινωνεί με το κυπριακό κοινό σε όλο το νησί για θέματα που περιλαμβάνουν το πρόγραμμα βοήθειας. Επιπλέον, το γραφείο ενημέρωσης (Infopoint) της ΕΕ, το οποίο χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας, εκτελεί μια σειρά δραστηριοτήτων επικοινωνίας και προβολής για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις πολιτικές, τις προτεραιότητες και τις δράσεις της ΕΕ όσον αφορά τη στήριξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας, καθώς και για την προώθηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

4. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

4.1. Γενική επισκόπηση

Η Επιτροπή εξακολουθεί να εφαρμόζει τον κανονισμό για τη βοήθεια, με γενικότερο στόχο τη στήριξη της επανένωσης. Σε περίπτωση συνολικής διευθέτησης του Κυπριακού, το Συμβούλιο, βάσει πρότασης της Επιτροπής, θα αποφασίσει ομόφωνα για τις αναγκαίες προσαρμογές του κανονισμού.

Η στήριξη το 2024 επικεντρώθηκε στη συνέχιση εμβληματικών πρωτοβουλιών, όπως το πρόγραμμα υποτροφιών της ΕΕ και τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης προς υποστήριξη της Τεχνικής Επιτροπής για την Πολιτιστική Κληρονομιά, της Διερευνητικής Επιτροπής Αγνοουμένων, και των πρωτοβουλιών των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών, καθώς και στην ενθάρρυνση και διευκόλυνση του εμπορίου διαμέσου της πράσινης γραμμής.

Η στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης της κοινότητας παραμένει βασικό χαρακτηριστικό του προγράμματος. Προσφέρθηκε βοήθεια για την αναβάθμιση των προτύπων σε βασικούς οικονομικούς τομείς μέσω έργων που απευθύνονται στον ιδιωτικό τομέα και στις επιχειρήσεις τροφίμων. Καταβλήθηκαν σημαντικές

προσπάθειες για τη βελτίωση της υγείας των ζώων και της ασφάλειας των τροφίμων στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Η Επιτροπή συνέχισε να παρέχει στήριξη προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα προκειμένου αυτή να επιτύχει τα πρότυπα που ορίζονται στη δέσμη δύο μέτρων που θέσπισε το 2021, με την οποία καταχωρίζεται το «Χαλλούμι»/«Hellim» ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και καθορίζονται οι όροι κυκλοφορίας του εν λόγω προϊόντος διαμέσου της πράσινης γραμμής. Η Επιτροπή συνέχισε να συγκαλεί την άτυπη ομάδα εργασίας για το «Χαλλούμι»/«Hellim», στην οποία συμμετείχαν ενδιαφερόμενα μέρη και από τις δύο κυπριακές κοινότητες.

Το 2024 ολοκληρώθηκαν σημαντικές υποδομές με χρηματοδότηση από την ΕΕ, μεταξύ των οποίων η αντικατάσταση αγωγών αποχέτευσης στη Λευκωσία, εγκαταστάσεις συστημάτων ύδρευσης, αθλητικές εγκαταστάσεις νέων και συστήματα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το αποχετευτικό δίκτυο της Αμμοχώστου ολοκληρώθηκε χωρίς ελαττώματα, ενώ κοινοποιήθηκε μελέτη για μια πρώτη δικοινοτική μονάδα ηλιακής ενέργειας. Η Επιτροπή συνέχισε να στηρίζει τους περιβαλλοντικούς τομείς εξετάζοντας θέματα που είναι σημαντικά για ολόκληρο το νησί, όπως η κυκλική οικονομία και η ποιότητα του αέρα.

Εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά κενά όσον αφορά την ικανότητα των δικαιούχων να εφαρμόσουν αποτελεσματικά το κεκτημένο μόλις αρχίσει να ισχύει μια συνολική διευθέτηση. Ωστόσο, η τουρκοκυπριακή κοινότητα συνέχισε να σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο σε ορισμένους τομείς, όπως η ασφάλεια των προϊόντων, η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η εκπαίδευση, οι στατιστικές και το περιβάλλον, και επέδειξε συνεχές ενδιαφέρον να εργαστεί σε πρόσθετους κλάδους και τομείς.

Στο τέλος του έτους ήταν σε ισχύ 98 συμβάσεις στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας.

4.2. Πρόοδος ανά στόχο

Ο συνολικός στόχος του προγράμματος βοήθειας είναι η διευκόλυνση της επανένωσης της Κύπρου μέσω της προαγωγής της οικονομικής ανάπτυξης της τουρκοκυπριακής κοινότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στην οικονομική ενοποίηση του νησιού, στη βελτίωση των επαφών τόσο μεταξύ των δύο κοινοτήτων όσο και με την ΕΕ και στην προετοιμασία για την υιοθέτηση του κεκτημένου.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν το 2024 για την επίτευξη καθενός από τους στόχους του κανονισμού για τη βοήθεια.

4.2.1. Στόχος 1: Προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης

Μέσω του προγράμματος βοήθειας, η Επιτροπή συνέχισε να κατευθύνει και να προωθεί την οικονομική ολοκλήρωση και ανάπτυξη, παρέχοντας πακέτα βοήθειας σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) της τουρκοκυπριακής κοινότητας, με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας. Δεδομένου ότι οι ΜΜΕ αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομικής δραστηριότητας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, το 2024 δρομολογήθηκε ένα νέο πολυετές πρόγραμμα βοήθειας με τίτλο «eunite: SME», με στόχο να βοηθήσει τις τουρκοκυπριακές ΜΜΕ να συμμορφωθούν με τα πρότυπα της ΕΕ, να στηρίξει την καινοτομία και να ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα. Το 2024 45 εταιρείες που πραγματοποιούν ή ενδιαφέρονται για εμπορικές συναλλαγές διαμέσου της πράσινης γραμμής έλαβαν επιχορηγήσεις ύψους σχεδόν 2 εκατ. EUR. Το ποσό αυτό προστίθεται σε περισσότερες από 2 554

επιχορηγήσεις που χορηγήθηκαν σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις κατά τα προηγούμενα έτη, με αποτέλεσμα η συνολική αξία των επιχορηγήσεων προς τις ΜΜΕ από τότε που ξεκίνησε το πρόγραμμα βοήθειας να υπερβαίνει τα 27 εκατ. EUR.

Στον τομέα της οικονομικής σύγκλισης, το 2024 συνεχίστηκε η συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα για τη μακροοικονομική παρακολούθηση, την παροχή στατιστικών στοιχείων, τη διευκόλυνση του εμπορίου και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Ολοκληρώθηκαν τρεις βασικές αξιολογήσεις, συγκεκριμένα οι «Διανεμητικές επιπτώσεις της δημοσιονομικής πολιτικής στην τουρκοκυπριακή κοινότητα», «Εκτίμηση απόλυτου ορίου φτώχειας για την τουρκοκυπριακή οικονομία» και «Αξιολόγηση βιοτικού επιπέδου για την τουρκοκυπριακή κοινότητα», και τα πορίσματα συζητήθηκαν μεταξύ των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών. Οι αξιολογήσεις αυτές ανέδειξαν σημαντικές προκλήσεις και ευκαιρίες για την τουρκοκυπριακή οικονομία και συνέβαλαν στη βελτίωση της τεκμηριωμένης χάραξης πολιτικής. Το έργο τεχνικής βοήθειας για την εποπτεία της αγοράς που ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2022 συνεχίστηκε και το 2024. Αποσκοπεί στην εισαγωγή νέων και βελτιωμένων πρακτικών στους τομείς της μετρολογίας, της τυποποίησης, της διαπίστευσης και της αξιολόγησης της συμμόρφωσης. Μέσω της στενής συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα, το έργο έχει συμβάλει στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην τουρκοκυπριακή κοινότητα και στην εξασφάλιση της συμμόρφωσης των τοπικά παραγόμενων προϊόντων με τα πρότυπα της ΕΕ. Στον τομέα αυτόν καθιερώθηκε περαιτέρω συνεργασία με εμπειρογνώμονες από το TAIEX (μέσο τεχνικής βοήθειας και ανταλλαγής πληροφοριών) της ΕΕ για τη στήριξη της υιοθέτησης ευθυγραμμισμένων με την ΕΕ προτύπων.

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του συστήματος ΠΟΠ της ΕΕ για το «Χαλλούμι»/«Hellim» στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, η χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ τεχνική βοήθεια συνέχισε να παρέχει στήριξη σε γεωργούς, εργοστάσια τροφίμων και τοπικούς φορείς για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του συστήματος ΠΟΠ της ΕΕ. Ως αποτέλεσμα, έως το τέλος του 2024 τέσσερις παραγωγοί τυριού «Χαλλούμι»/«Hellim» και 24 γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην τουρκοκυπριακή κοινότητα είχαν πιστοποιηθεί στο πλαίσιο του συστήματος ΠΟΠ. Επιπλέον, ξεκίνησαν προετοιμασίες για ένα πιλοτικό πρόγραμμα εκτροφής αιγοπροβάτων με σκοπό την αύξηση της διαθεσιμότητας και της ποιότητας του γάλακτος. Η στήριξη περιλάμβανε επίσης βοήθεια για την πρόληψη, τον εντοπισμό και την περαιτέρω εξάλειψη νόσων των ζώων, καθώς και για τη διαχείριση της υγείας των ζώων σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ. Το 2024 χορηγήθηκαν επιχορηγήσεις ύψους 2,6 εκατ. EUR σε 21 γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τρία γαλακτοκομεία, με σκοπό τη συμμόρφωσή τους με τα πρότυπα της ΕΕ στις διαδικασίες παραγωγής και την αύξηση της παραγωγικής τους ικανότητας. Η τεχνική υποστήριξη που παρείχε η ΕΕ συνοδεύτηκε από συνεδριάσεις της δικοινοτικής άτυπης ομάδας εργασίας της ΕΕ για το «Χαλλούμι»/«Hellim».

Η στήριξη προς τους γεωργούς και τις επιχειρήσεις τροφίμων εντάσσεται στο πλαίσιο της ευρύτερης στήριξης της ΕΕ για τη βελτίωση των αγροτικών βιοτικών πόρων και της ανάπτυξης στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, λόγω της οικονομικής και κοινωνικής της σημασίας. Το 2024 εγκαινιάστηκε μια νέα πολυετής πρωτοβουλία με τίτλο «eunite: AgriBusiness», με στόχο i) την ενίσχυση της γεωργικής τεχνογνωσίας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα σύμφωνα με την προσέγγιση των ευρωπαϊκών συστημάτων γεωργικής γνώσης και καινοτομίας (AKIS), ii) τη βελτίωση των

γεωργικών συμβουλευτικών υπηρεσιών, και iii) την τόνωση της καινοτομίας και της βιώσιμης ανάπτυξης σε γεωργικά και αγροτικά περιβάλλοντα.

Η Επιτροπή συνέχισε να παρέχει στήριξη στον τομέα της εκπαίδευσης, εστιάζοντας ειδικότερα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στη διά βίου μάθηση και στην επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Σε εννέα σχολεία αναπτύχθηκαν και υλοποιήθηκαν πιλοτικές δέσμες προγραμμάτων σπουδών για 29 επαγγέλματα, ενώ διοργανώθηκαν ομάδες εστίασης και συνεντεύξεις με 114 εκπαιδευτικούς και 88 μαθητές. Εκπονήθηκαν και διανεμήθηκαν σε σχολεία οδηγοί σε οριζόντιους τομείς, όπως η υγεία και η ασφάλεια, η επιχειρηματικότητα, η προστασία του περιβάλλοντος και η ξένη γλώσσα στα επαγγέλματα. Πραγματοποιήθηκε αξιολόγηση των αναγκών κατάρτισης για την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών σε όλα τα σχολεία της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Στο πλαίσιο αυτό προσδιορίστηκαν τέσσερα κύρια θέματα (αποτελεσματική διδασκαλία και μάθηση, σχολική διεύθυνση, εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και ασφαλή σχολεία και διαχείριση κρίσεων). Για καθένα από αυτά συγκροτήθηκε επιτροπή, η οποία στη συνέχεια σχεδίασε σχετικές εκπαιδευτικές ενότητες.

Το 2024 η Επιτροπή εξακολουθεί να παρέχει στήριξη για την ενίσχυση του εμπορίου διαμέσου της πράσινης γραμμής. Νέα είδη μεταποιημένων τροφίμων και υλικών που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα διήλθαν επιτυχώς από την πράσινη γραμμή και διατέθηκαν στην αγορά της ΕΕ. Η επιχειρηματική κοινότητα επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη βελτίωση της συμμόρφωσης με τα πρότυπα της ΕΕ. Αυτό αποδεικνύεται από τη σειρά ερωτημάτων που απευθύνθηκαν στην υπηρεσία μίας στάσης της ΕΕ για την Κύπρο, η οποία παρέχει ευκαιρίες γνώσης, υποστήριξης και δικτύωσης σε επιχειρήσεις και εμπόρους που ενδιαφέρονται ή δραστηριοποιούνται στο εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής. Από την έναρξη της πρωτοβουλίας το 2023, η υπηρεσία μίας στάσης της ΕΕ έχει προσφέρει εξατομικευμένη στήριξη σε 85 εμπόρους.

4.2.2. Στόχος 2: Ανάπτυξη και αναδιάρθρωση υποδομών

Το αναπτυξιακό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) εξακολούθησε να εφαρμόζει τον μηχανισμό τοπικών υποδομών της ΕΕ με βάση τις τρέχουσες συμφωνίες συνεισφοράς που υπογράφηκαν με την Επιτροπή, για ποσό ύψους 36,7 εκατ. EUR. Ο μηχανισμός παρέχει υποστήριξη για την προετοιμασία και την υλοποίηση σχετικών επενδύσεων σε τοπικές υποδομές. Το εγχείρημα αυτό περιλάμβανε την αντικατάσταση του αποχετευτικού αγωγού «Trunk E» στην αστική ζώνη της Λευκωσίας, την εγκατάσταση δεξαμενών νερού και αυτόματων συστημάτων άντλησης στη Λεύκα/Lefke, την παροχή αθλητικών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού σε τέσσερα σχολεία και την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων ηλιακής ενέργειας στη Λεύκα/Lefke και στο Κέντρο Συνεργασίας Κορμακίτη.

Οι διορθωτικές εργασίες στο αποχετευτικό δίκτυο της Αμμοχώστου ολοκληρώθηκαν επιτυχώς και δεν κοινοποιήθηκαν σχετικά ελαττώματα έως τη λήξη της προθεσμίας κοινοποίησης των εργασιών τον Δεκέμβριο του 2024. Επιπλέον, τον Φεβρουάριο του 2024 εκπονήθηκε και παρουσιάστηκε στις κυπριακές κοινότητες προκαταρκτική μελέτη σκοπιμότητας σχετικά με δικοινοτικό σταθμό ηλιακής ενέργειας στην ουδέτερη ζώνη.

Οι διαρθρωτικές προκλήσεις σχετικά με τη λειτουργία του χώρου υγειονομικής ταφής στην τουρκοκυπριακή κοινότητα συνεχίστηκαν το 2024. Δυστυχώς, το 2024 δεν αντιμετωπίστηκαν οι ελλείψεις που είχαν επισημανθεί στο παρελθόν λόγω της ανεπαρκούς λειτουργίας και διαχείρισης της εγκατάστασης υγειονομικής ταφής. Η

Επιτροπή παραμένει προσηλωμένη στη στήριξη του δικαιούχου για τη διόρθωση της κατάστασης, υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται οι κατάλληλες στρατηγικές αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση.

Για τη βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος, η Επιτροπή συνέχισε να υλοποιεί δραστηριότητες ανάπτυξης ικανοτήτων στις κυπριακές κοινότητες. Το 2024 υλοποιήθηκε σειρά προγραμμάτων κατάρτισης και πρακτικών σεμιναρίων για εκατοντάδες επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα του περιβάλλοντος, και ειδικότερα στους τομείς των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, της ανάλυσης δεδομένων για την περιβαλλοντική διαχείριση, της ποιότητας του αέρα, της κυκλικής οικονομίας ή της διαχείρισης των δασών, μεταξύ άλλων. Επιπλέον, το συμπόσιο της Κύπρου για το περιβάλλον, το οποίο διοργανώθηκε τον Δεκέμβριο του 2024, έφερε κοντά για τρεις ημέρες ηγετικές προσωπικότητες στον χώρο του περιβάλλοντος και από τις δύο κοινότητες, προκειμένου να συζητήσουν κοινά προβλήματα και λύσεις στις περιβαλλοντικές προκλήσεις.

4.2.3. Στόχος 3: Ενθάρρυνση της συμφιλίωσης, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και στήριξη της κοινωνίας των πολιτών

Η Διερευνητική Επιτροπή για τους Αγνοούμενους, η οποία λαμβάνει στήριξη μέσω συμφωνίας συνεισφοράς με το UNDP, συνέχισε το επιτόπιο και το εργαστηριακό της έργο. Μέχρι το τέλος του 2024, από τους συνολικά 2 002 αγνοούμενους, η Διερευνητική Επιτροπή προέβη σε εκταφή 1 186 λειψάνων, εκ των οποίων 1 051 ταυτοποιήθηκαν γενετικά και επιστράφηκαν στις οικογένειές τους.

Το 2024 υπογράφηκε νέα συμφωνία συνεισφοράς ύψους 2,6 εκατ. EUR για χρηματοδότηση των δράσεων της Διερευνητικής Επιτροπής το 2025. Κατά την περίοδο 2006-2024 η ΕΕ έχει συνεισφέρει με συνολικό ποσό ύψους 41,1 εκατ. EUR στην υποστήριξη των δραστηριοτήτων της Διερευνητικής Επιτροπής για τους Αγνοούμενους, το οποίο αντιστοιχεί στο 80 % της συνολικής χρηματοδότησής της για το διάστημα αυτό.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς παρέμεινε βασικό στοιχείο των μέτρων συμφιλίωσης και οικοδόμησης εμπιστοσύνης που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα βοήθειας, σε στενή συνεργασία με τη δικοινοτική τεχνική επιτροπή για την πολιτιστική κληρονομιά. Την περίοδο 2006-2024 το πρόγραμμα για την πολιτιστική κληρονομιά έχει λάβει συνολική ενωσιακή χρηματοδότηση ύψους περίπου 30 εκατ. EUR. Αυτό κατέστησε δυνατή τη διατήρηση, τη διαρθρωτική στήριξη, την προστασία της φυσικής υπόστασης ή την αποκατάσταση 178 μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρο το νησί.

Το πρόγραμμα υποτροφιών της ΕΕ για τη νεολαία της Κύπρου σε συνεργασία με τα Κολλέγια του Ηνωμένου Κόσμου έδωσε σε εννέα Ελληνοκύπριους και εννέα Τουρκοκύπριους υπότροφους την ευκαιρία να φοιτήσουν στα Κολλέγια του Ηνωμένου Κόσμου. Από τότε που θεσπίστηκε το πρόγραμμα, 64 νέοι Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι έχουν ολοκληρώσει το διετές πρόγραμμα διεθνούς απολυτηρίου σε ένα από τα Κολλέγια του Ηνωμένου Κόσμου, τα οποία έχουν ως στόχο να ενώσουν τους ανθρώπους για την ειρήνη και για ένα βιώσιμο μέλλον. Το πρόγραμμα προωθεί επίσης διακοινοτικές δραστηριότητες συμμετοχής των νέων και σύντομους κύκλους μαθημάτων που αποσκοπούν στην ενδυνάμωση των νέων ώστε να επιφέρουν θετικές αλλαγές στις κοινωνίες τους.

Η στήριξη της κοινωνίας των πολιτών συνεχίστηκε το 2024. Το έργο Civic Space, το οποίο παρέχει τεχνική βοήθεια σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών,

εξακολούθησε να τις βοηθά στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, να προωθεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και να ενθαρρύνει τη δικτύωση και τις κοινές δράσεις με ελληνοκυπριακές και άλλες ενωσιακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ολοκλήρωσαν επιτυχώς έργα σχετικά με τα δικαιώματα των ασθενών, των εργαζομένων, των σεξουαλικών μειονοτήτων και των διεθνών φοιτητών, την προστασία του περιβάλλοντος, την εξέλιξη των νέων και τον ρόλο των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης. Υπογράφηκε νέα σύμβαση επιχορήγησης ύψους 1,7 εκατ. EUR για τη στήριξη της δραστηριότητας του Κυπριακού Φόρουμ Διαλόγου, στο οποίο συμμετέχουν πολιτικά κόμματα, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ενώσεις επιχειρήσεων/επαγγελματιών/εργοδοτών και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και από τις δύο κοινότητες για τη δημιουργία κοινών οραμάτων και μηχανισμών που θα στηρίζουν τη διαδικασία διευθέτησης. Προκηρύχθηκε νέα πρόσκληση υποβολής προτάσεων ύψους 2,25 εκατ. EUR με στόχο τη χρηματοδότηση δράσεων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του περιβάλλοντος και της οικοδόμησης εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

Η ένωση της Πλατφόρμας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα εξακολούθησε να εφαρμόζει με επιτυχία την άμεση επιχορήγηση που χρηματοδοτείται από την ΕΕ, λαμβάνοντας επιπλέον χρηματοδότηση το 2024. Οι κύριες δραστηριότητες επικεντρώθηκαν σε θεματικούς τομείς με διάσταση ισότητας των φύλων, όπως η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, τα δικαιώματα των προσφύγων και τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+.

4.2.4. Στόχος 4: Προσέγγιση της τουρκοκυπριακής κοινότητας με την ΕΕ

Από το 2022 η Επιτροπή συνεργάζεται με το Ινστιτούτο Goethe για την υλοποίηση του προγράμματος υποτροφιών της ΕΕ.

Για να έρθει η τουρκοκυπριακή κοινότητα πιο κοντά στην ΕΕ, χορηγήθηκαν 126 υποτροφίες σε Τουρκοκύπριους φοιτητές κατά το ακαδημαϊκό έτος 2023/2024 προκειμένου να φοιτήσουν σε πανεπιστήμια των χωρών της ΕΕ. Αναπτύχθηκε μια στρατηγική για τους αποφοίτους, η οποία επιτρέπει στους αποφοίτους να δικτυώνονται, να συμμετέχουν και να αξιοποιούν δεξιότητες και ευκαιρίες μέσω διαφόρων εκδηλώσεων.

Από το 2007 έχουν χορηγηθεί πάνω από 2 275 υποτροφίες σε φοιτητές, οι οποίες καλύπτουν περισσότερα από 100 πανεπιστήμια και 23 χώρες της ΕΕ. Οι υποτροφίες αυτές υποστηρίζουν φοιτητές κατά το πρώτο έτος των προπτυχιακών τους σπουδών, μεταπτυχιακούς φοιτητές σε μεταπτυχιακά ή διδακτορικά προγράμματα, καθώς και ερευνητές και επαγγελματίες, για την περαιτέρω ανάπτυξη των γλωσσικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων τους στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Το Infopoint της ΕΕ τελεί υπό τη διαχείριση του Γραφείου Υποστήριξης του Προγράμματος της ΕΕ από κοινού με την αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Κύπρο. Το 2024, μέσω των δραστηριοτήτων του τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου, πέτυχε υψηλό επίπεδο προβολής και αυξημένη ευαισθητοποίηση σχετικά με τον αντίκτυπο του προγράμματος βοήθειας και τον ρόλο της ΕΕ στη διαδικασία διευθέτησης. Το Infopoint της ΕΕ και άλλα έργα με τη χρηματοδότηση της ΕΕ διοργάνωσαν περισσότερες από 350 δραστηριότητες επικοινωνίας και προβολής το 2024, συμπεριλαμβανομένων εορτασμών για την Ημέρα της Ευρώπης, στις οποίες

συμμετείχαν περίπου 5 000 συμμετέχοντες. Κατά την περίοδο αυτήν η Επιτροπή εκπόνησε 37 ενημερωτικά δελτία, φυλλάδια και οπτικοακουστικά προϊόντα.

4.2.5. Στόχοι 5-6: Προετοιμασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας για την εισαγωγή και εφαρμογή του κεκτημένου

Το μέσο TAIEX χρησιμοποιείται για την υλοποίηση των στόχων 5 και 6 του κανονισμού για τη βοήθεια. Βοηθά στην προετοιμασία της τουρκοκυπριακής κοινότητας για την εφαρμογή του κεκτημένου, ενόψει της άρσης της αναστολής της εφαρμογής του μόλις αρχίσει να ισχύει συνολική διευθέτηση.

Το μέσο TAIEX παραμένει σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος βοήθειας και για τη στήριξη του εμπορίου διαμέσου της πράσινης γραμμής. Οι δραστηριότητες του TAIEX υλοποιήθηκαν σε 13 τομείς του κεκτημένου της ΕΕ, ώστε η τουρκοκυπριακή κοινότητα να έρθει πιο κοντά στα πρότυπα και στις διαδικασίες της ΕΕ. Συνολικά διοργανώθηκαν 110 αποστολές εμπειρογνωμόνων και ένα εργαστήριο. Επιπλέον, συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για τη δημιουργία βάσης δεδομένων με όλα τα νομικά κείμενα που συντάχθηκαν με την υποστήριξη του TAIEX και για τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας της μετάφρασης και της διερμηνείας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Η στήριξη του εμπορίου διαμέσου της πράσινης γραμμής [κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 866/2004 του Συμβουλίου] παρέμεινε ο πλέον ενεργός τομέας των δραστηριοτήτων του TAIEX, με τη μεγαλύτερη κατανάλωση πόρων. Με εντολή της Επιτροπής, ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες διενήργησαν τακτικούς φυτοϋγειονομικούς ελέγχους σε νωπά οπωροκηπευτικά, φυτικά προϊόντα, πατάτες, μέλι και αλιευτικά σκάφη, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τηρούνται τα πρότυπα της ΕΕ για τα τρόφιμα που αποτελούν αντικείμενο εμπορίου. Τον Απρίλιο του 2024 το Υπουργείο Υγείας της Κυπριακής Δημοκρατίας εξέδωσε εγκύκλιο που επιτρέπει το εμπόριο διαμέσου της πράσινης γραμμής σε έξι ακόμα κατηγορίες μεταποιημένων τροφίμων, και συγκεκριμένα στον καφέ, στη λεμονάδα, στα κατεψυγμένα λαχανικά, στις κατεψυγμένες πατάτες, στα τρόφιμα που είναι διατηρημένα σε ξίδι και στα αποξηραμένα φύλλα γιούτας. Οι εμπειρογνώμονες του TAIEX εξασφάλισαν πρότυπα και ποιότητα σε επίπεδο ΕΕ μέσω ελέγχων συμμόρφωσης των εγκαταστάσεων στις περιοχές που δεν τελούν υπό τον έλεγχο της κυβέρνησης.

4.3. Δημοσιονομική εκτέλεση (συμβάσεις και πληρωμές)

4.3.1. Ανάθεση συμβάσεων

Το 2024 η Επιτροπή υπέγραψε νομικές δεσμεύσεις ύψους 37,5 εκατ. EUR.

4.3.2. Πληρωμές

Το 2024 οι πληρωμές ανήλθαν συνολικά σε 40,4 εκατ. EUR (37,3 εκατ. EUR το 2023).

4.4. Παρακολούθηση

Η Επιτροπή είναι άμεσα υπεύθυνη για την υλοποίηση των περισσότερων έργων (άμεση διαχείριση). Το επίπεδο παρακολούθησης από το προσωπικό της Επιτροπής είναι πολύ υψηλό, με συνεχείς επαφές με εργολάβους, επισκέψεις δειγματοληπτικού ελέγχου, επιτόπιες συνεδριάσεις και συνεδριάσεις συντονιστικών επιτροπών, καθώς και με αυξημένη συνεργασία με τοπικούς συντονιστές της χρηματοδότησης της ΕΕ. Η ομάδα στήριξης των επιχορηγήσεων εξακολούθησε να παρέχει τεχνική βοήθεια προκειμένου να επικουρεί την Επιτροπή στην παρακολούθηση της υλοποίησης των

συμβάσεων επιχορήγησης, ενώ παράλληλα βοήθησε τους δικαιούχους των επιχορηγήσεων να εφαρμόσουν τους κανόνες της ΕΕ κατά την υλοποίηση των συμβάσεων επιχορήγησης, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τις δευτερογενείς δημόσιες συμβάσεις.

Επιπλέον, η Επιτροπή υλοποιεί σειρά συμβάσεων υπό καθεστώς έμμεσης διαχείρισης. Οι φορείς υλοποίησης, όπως το UNDP, η Παγκόσμια Τράπεζα, το Ινστιτούτο Goethe και η GiZ (γερμανική εταιρεία για τη διεθνή συνεργασία), υποβάλλουν εκθέσεις στην Επιτροπή σύμφωνα με τις αντίστοιχες συμφωνίες συνεισφοράς και διαχείρισης. Η Επιτροπή συμμετέχει ενεργά στην καθημερινή παρακολούθηση αυτών των δράσεων.

4.5. Εσωτερικοί και άλλοι έλεγχοι

Οι συστάσεις του τελευταίου ελέγχου που διενεργήθηκε από την Υπηρεσία Εσωτερικού Λογιστικού Ελέγχου το 2017 σχετικά με τις ρυθμίσεις εσωτερικού ελέγχου στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων πλέον έχουν εφαρμοστεί πλήρως.

4.6. Αξιολόγηση

Το 2022 δημοσιεύτηκε ανεξάρτητη αξιολόγηση του προγράμματος βοήθειας που καλύπτει την περίοδο 2013-2018. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης ήταν ικανοποιητικά. Η αξιολόγηση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το πρόγραμμα παραμένει σημαντικό και ότι ο αντίκτυπός του ήταν γενικά θετικός. Επιβεβαίωσε την ενωσιακή προστιθέμενη αξία του προγράμματος και τη συνεισφορά του στη διατήρηση της προοπτικής επανένωσης. Υπογράμμισε επίσης τη γενικότερη συνοχή και αποτελεσματικότητα του προγράμματος. Ταυτόχρονα, στην αξιολόγηση επισημάνθηκε ότι το πρόγραμμα βοήθειας, από μόνο του, δεν μπορεί να επιτύχει την επανένωση της Κύπρου, για την οποία υπεύθυνες παραμένουν οι δύο κυπριακές κοινότητες.

4.7. Πληροφόρηση, δημοσιότητα και προβολή

Συνολικά, το 2024 διοργανώθηκαν περισσότερες από 350 δράσεις προβολής και επικοινωνίας για να αναδειχθεί η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ανάπτυξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας και στη διαδικασία διευθέτησης του Κυπριακού. Το 2024 η Επιτροπή δημοσίευσε ειδική έκθεση στην οποία παρουσιάζονται οι προσπάθειες που καταβάλλονται στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας για τη συνολική διευθέτηση του κυπριακού ζητήματος, ώστε να διασφαλιστεί ένα καλύτερο μέλλον για όλους τους Κύπριους και να επιτευχθεί διαρκής ασφάλεια και σταθερότητα στην Ανατολική Μεσόγειο[4].

4.8. Διαβουλεύσεις με την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας

Πραγματοποιήθηκαν τακτικές συναντήσεις με εκπροσώπους της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Επιτροπή εξακολουθεί να βασίζεται στη συνεργασία της κυβέρνησης όσον αφορά την επαλήθευση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος και τη διευκόλυνση του έργου των δικοινοτικών τεχνικών επιτροπών. Η Επιτροπή έχει επίσης τακτικές συναντήσεις με το Υπουργείο Εξωτερικών και τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσω των εργασιών της σύμφωνα με τους στόχους του κανονισμού για τη βοήθεια, η Επιτροπή εξακολουθεί να παρέχει βοήθεια στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού για

[4] Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2024). Delivering on EU support to the Cyprus settlement: A legacy and a vision.

τη διευκόλυνση της επανένωσης της Κύπρου προάγοντας την οικονομική ανάπτυξη της τουρκοκυπριακής κοινότητας και φέρνοντάς την πιο κοντά στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κατά τη διάρκεια του 2024 η βοήθεια εξακολούθησε να επικεντρώνεται σε τομείς που παρουσιάζουν ιδιαίτερες προκλήσεις για τη μελλοντική συμμόρφωση με το κεκτημένο, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι οι αναδυόμενες ανάγκες αντιμετωπίζονται με αποτελεσματικό τρόπο και εγκαίρως.

Η έμφαση στη συνάφεια, την ωριμότητα, τη δημιουργία αισθήματος ευθύνης και τη βιωσιμότητα των έργων έχει αποφέρει θετικά αποτελέσματα και θα συνεχίσει να καθοδηγεί τις μελλοντικές συζητήσεις προγραμματισμού. Επίσης, θα συνεχιστούν οι προσπάθειες για την επίτευξη μεγαλύτερου και μακροπρόθεσμου αντικτύπου σε τομείς προτεραιότητας μέσω στρατηγικών δράσεων. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να διαθέσει πόρους ανάλογα με τις ανάγκες, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο του προγράμματος βοήθειας, για τη στήριξη των διαπραγματεύσεων διευθέτησης υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και περαιτέρω εξελίξεων σε σχέση με τη διαδικασία.